

i. 5225 - 1938. II. 19. - lühikes - m. muj. pöit;

5301 - 1938. IV. 9. - m. muj. pöit - shts;

xii. 6.343 - 1941. III. 21. - lühikes - shts;

6.758 - 1942. V. 1. - negyo - politika pöit;

xiii. 6936 - " - x. 23 - politika pöit - shts.

Andapost 1945. x. 7. rann. kait.

Arvalasi ähiat: 206. / 42-43

Rike

rep: 1942. x. 24.

A BUDAPESTI M. KÖR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS ÉS JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARRA.	
186	1942/1943. évi
Évk: 1942 évi	október hó 17-én.
Eltérít: _____	
Érték: _____	

Pirálatra kiadatik:

Dr. Baró László
 " Kaszabóth János
 professzor matematik.

Décember 1942. október 17-én.

Magyarország / Dr. Baró László
 a. i. d. n. e.

1942. X. 19

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Décember 1942. X. 20. J. 20. J. 20.

A visszaesés különleges fajtái a büntetőjogban.

Jogtudori értekezés
a büntetőjog köréből ...

Írta: Szabó Sándor.

1942.

A 2351

F o r r á s m ű v e k :

- Dr. Finkey Ferenc A magyar büntetőjog
tankönyve. 1905.
- " - " A csavargás, koldulás
és iszákosság törvény-
hozási szabályozásban.
1910.
- Dr. Angyal Pál A magyar büntetőjog
tankönyve. 1909.
- Dr. Oberschall Pál A visszaesés. 1900.
- Salgó Jakab Milyen intézkedések
szükségesek a csökkent
beszámíthatóságra és i-
szakos egyénekkel szem-
ben? 1905.

- Vámbéry Rusztem Büntetőjog. 1913.
A visszaesés a büntető-
jogban. 1907.
- Wahlberg Gesammelte kleinere Schrif-
ten über Strafrecht. 1875.
- Edvi-Illés Károly
Degré Miklós A magyar büntetőtörvények
zsebkönyve.
- vitéz Mike Gyula Magyar statisztikai zsebkönyv. 1938.
- Egyes büntetőjogi törvények a Corpus Iuris
Hungarici /Franklin Társulat kiadása/ kü-
lönöző évkönyveiből.

1. A visszaesés.

A büntetőjogban visszaesés alatt értjük bűncselekmény ismételt elkövetését. Általában kétféle visszaesést ismer a büntetőjog, - egymint: 1. generális visszaesést: bármily előző cselekmény miatti elítélés már megállapítja a visszaesést, 2. speciális visszaesés: ugyanazon bűncselekmény többszöri elkövetése. A generális visszaesésnek büntetőjogi vonatkozás-

ban nincs nagy jelentőséggel, legfeljebb annyi, hogy megszünteti a „büntetlen előélet” enyhítő körülményét. A speciális visszaesést azonban már szigorubban bünteti a törvény. A köznap szóhasználat a visszaesőt rendszerint úgy jellemzi: „akiben begyökerezett a bűncselekmény elkövetésének szokása”. Ez azonban büntetőjogilag helytelen.

A visszaesés speciális fajai az ipar-, üzlet- és szokásszerűség, mely nem egyéb, mint sorozatos visszaesés, melyet természetüknél fogva különleges elnevezéssel illet, egyben külön-

leges eljárásban is részesíti a büntető jogtudomány.

Ezek után tegyük egyenként vizsgálat tárgyává az ipar,- üzlet- és szókászerűséget.

2. Ipar- és üzletszerzés.

A háborús gazdasági élet büntetőjogi vonatkozásban a valuta és a deviza büncselekményeken kívül leginkább az árrágitás büncselekményét váltja ki a bűnözőknél. Az árrágitás rendszerint nem egyszeri, alkalm szerű deliktum szokott lenni, hanem azt a tettes rendszerint többször de mondhatni, inkább sorozatosan követi el.

A mai háborus helyzet tereli a figyelmet az ipar-, üzlet- és szokásszerű büntetőjogi fogalmakkal való behatóbb foglalkozásra, mely egyébként a büntetőjog irodalmának mindenkor igen kedvelt témája volt.

Az ipar- és üzletszerű bűncselekmények fogalmát a tételes büntetőjog nem határozza meg ugyan, de az „iparszerűség” kifejezést sokszor használja és az iparszerű büntettest speciális rendelkezésekkel sújtja. E kifejezés fogalmának meghatározását a büntetőjog az irodalomra és a gyakorlatra bizza, ami igen helyes is, mert a

fogalom a gyorsan változó életkörülmények között maga is változik és így egy hosszú életre rendelt büntetőtörvény nem szabhat merev formát az ily változásnak kitett fogalomra.

Az ipar fogalmát a kereskedelmi, illetve az iparjogból, vagy a közgazdaságtanból határozhatjuk meg; ez utóbbi meghatározás szerint az ipar alatt értjük a termelésnek azon ágát, mely a nyersanyagok feldolgozásával, átalakításával, kikészítésével foglalkozik és ezeket a közszükséglet kielégítésére, illetve fogyasztására alkalmassá teszi. Röviden: az ipar anyag-

feldolgozó és átalakító tevékenység. 1./

Törvényeink közül a kereskedelmiben sem, meg az ipar törvényeinkben sem találjuk meg az ipar definícióját.

Ugyancsak nem találjuk az üzlet, és így az abból képzett üzletszerűség fogalmát sem tételes törvényeinkben. Az üzlet is gazdasági fogalom, mely a kereskedelmi ügyletkötéseket előmozdító, megkönnyítő s lehetővé tevő jogoknak és kötelezettségeknek, vagyonnak és terheknek összességét jelenti; általában valakinek kereseti haszonra irányuló tevékenységét és tevékenységi eszközeinek egész körét. 2./

Az ipar- és üzletszerűség szavainak

- 1./ Heller Parkas: Közgazdasági Lexikon.
- 2./ Révay: Kereskedelmi, pénzügyi és ipari lexikona. IV.k.286.oldal.

használat a büntetőjogban két követelményt állít fel, mégpedig: 1. ipar- és üzletszerűség körébe eső cselekményeknél huzamosabb időn át folytatott cselekményt kell érteni és 2. a cselekvőnek ezt a ténykedését élethivatászerűen kell eszközölnie, tehát foglalkozásként. Tulajdonképpen az ipar- és üzletszerű kifejezések között nem is találunk különbséget s a két kifejezés variációja csak azért bír fontossággal, mert büntető törvényeink hol iparszerű, hol pedig üzletszerűségről beszélnek, de mindkétőnek jelentősége egy és ugyanaz. Ke-

reskedelmi törvényünk pedig nem tesz különbséget az iparos és a kereskedő között, hanem mindkettőt egyforma rendelkezés alá vonja. Véleményem szerint a büntetőjogban is helyesebb volna a kettő helyett csupán az üzletszerű kifejezést használni. Az iparszerű inkább valamilyen kézimunka teljesítményre utal, de az üzletszerű jobban kifejezi azt a fogalmat, amit a büntetőjog vele meghatároz, tudniillik keresetképen, üzleti céllal követi el a bűncselekményt.

Az ipar- és üzletszerűség fogalmát a büntetőjogban tehát csak átvitt értelemben használhatjuk. Még pedig oly fel-

fogásban, hogy miként az iparos, vagy a kereskedő foglalkozását állandó kereset szerzés céljából üzi, ugy a bűntettes is a bűncselekmények sorozatát állandó kereset forrás képpen követi el, vagyis a tettesnek az a tulajdonképeni foglalkozása, hogy a bűncselekményekből tartsa fenn magát. Nem lehet iparszerűségről szó abban az esetben, midőn például egy cipész valamely adás-vételi ügyletet közvetít és éppen így nem róhatjuk fel az iparszerűséget annak a visszaeső betörőnek, aki egy esetben csalást követett el. Ugy szintén nem beszélhetünk iparszerűségről,

ha a betörő ma rablást, holnap lopást és holnapután csalást követ el. Ekkor esetleg szó lehet szokászerű büntetésről, de az iparszerűség fogalma, mint maga is az ipar egyfajta foglalkozási ágat jelent, csak kisebb körön belül mozog. Tehát példánkban a tettes ma is, holnap is, holnapután is lop és lopásokból tartja fenn magát. Vámbéry-nél olvassuk, hogy kriminálpolitikailag a visszaesés fogalmának csak annyiban van értéke, amennyiben hasonló motívumokból eredő büntettek ismétlése az elítéltnak határozott irányban nyilvánuló hajlamára lehet következtetni. 1./

1./ Vámbéry Rusztem: Büntetőjog.1913.273.o.

Liszt nem ilyen szigorú az iparszerűség meghatározásánál, mert szerinte már az is megállapítja az iparszerűséget, ha ismétlődő cselekménye bármily bűncselekmény elkövetésére irányul, tehát nem szükséges, hogy ugyanazt a bűncselekményt kövesse el.

Oberschall meghatározása szerint:

„Üzletszerű a büntendő ténykedése akkor ha bizonyos bűncselekményt vagy bűncselekményeket ~~egy~~ elhatározással véghez, hogy azokat meghatározatlan számmal ismételni és azok elkövetését tartós jövedelmi forrásul szándékozik használni.” 1./

1./ Dr. Oberschall Pál: A visszaesés.
Bp. 1900. 80. oldal.

Liszt a tetteket szokásosokra és alkalmiskra osztályozza. A szokásos bűnözők alfaja az üzlet- vagy iparszerű büntettes. „Kinek számára a bűncselekmény a létfenntartás forrása, aki nemcsak hogy enged a bűncselekmény elkövetésére kínálkozó alkalomnak, hanem buzgón és megfontolással keresi az alkalmat.” 1./

Liszt az üzlet-, ipar- és szokás-szerű bűncselekményeket a krónikus kriminalitás gyűjtőneve alatt foglalja össze.

3. Szokásszerűség.

A szokásszerűség meghatározása már nem ily egyszerű, mint az ipar- és üzletszerűségé, mert a szokás pszichológiai jelenség és szokás alatt bizonyos ténykedésekben megnyilvánuló következetes magatartást értünk, vagyis az azonos cselekvések sorozatát. Az életből merítve a szokás kialakulását a büntettesnél a következőkben vázolhatjuk.

Az első cselekménynél az emberi akarat még megfelelő erőt fejt ki. A tettes itt számol a motivumokkal, az eshetőségekkel és általában körültekintőbben jár el; a cselekmény ismétlésénél már az akarat könnyebben alakul ki; - a cselekmény sokszoros ismétlésénél már inkább csak izmok munkájáról van szó és az akarat mintegy öntudatlanul működik. A hajnali torna csak az első alkalommal nehéz, másodszor könnyebben megy már és hetek múltán, amikor már az illető megszokta, nemcsak hogy nem nehéz, de annyira megszokott lesz, hogy az esetleges elhagyása kellemetlen érzést váltana ki. Wahlberg ezt a következőképen fejezi ki:

„ Sokszori gyakorlás által egy bizonyos akarati cselekmény egyre nagyobb erőt és ügyességet fejleszt ki, míg végre a gondolat, - mely a megszokott irányt követi - ha nem járul akadály elébe - minden érzés és gondolkodás nélkül egyenesen a cselekvésbe lép át. " 1./

A folytonos hasonló cselekvés automatikussá válik, úgyhogy annak káros következményeivel a tettes már nem is törődik, különösebb érzést sem vált ki belőle a megszokott ténykedés, végül öntudatlanul hajtja végre. A társadalom-ellenes érzés eltűnik lel-

1./ Wahlberg: Gesammelte kleinere Schriften über Strafrecht. Bécs. 1875.

kületéből. Innen van az, hogy a büntetőjog irodalmában a szokásos büntettek igen sokan javithatatlanoknak tartják.

A szokás előfeltétele hasonló cselekmények ismétlése bizonyos időn át. Hogy a szokás kialakulásához a büntetőjogban mennyi idő szükséges, - nem kell foglalkoznunk, mert a büntetőjogot már csak az előállt és létező szokás érdekli, a büntetőjog preventív eszközei viszont szintén más fejezet közé tartoznak. Így nyilván az a kérdés merül fel, hogy a szokásszerű büntettnek minden esetben ugyanannak kell lennie, hogy szokásszerűségről beszélhessünk,

vagy az elkövetett cselekmény lehet igen különböző, hogy szokásszerűségről lehet szó. Közelebbről - szokásszerűségről van-e szó, ha a tettes következetesen nem csak lopásokat követ el sorozatosan, hanem emellett sikkasztást, csalást és más deliktumot is. A tettes szokásává válik-e a lopás, vagy szokásává válik általában bűncselekmények elkövetése?

Az emberi szokás igen különféle lehet, de rendszerint ha egy szokás kialakult, azt csak a kialakult formájában nevezzük szokásnak. Nehéz elképzelni, hogy egy emberben a notorius

zsebtolvaj tipikus szokása mellett a szokásos csaló tulajdonságai is, és mégkevésbé egy megrögzött élelmiszer hamisító szokása alakuljon ki. Ezekből következik, hogy szokásszerűségről a büntetőjogban csak ott beszélhetünk, ahol egyféle deliktum folytonos elkövetéséről van szó. /Ugyanigy Vámbéry 1.fent/ Ugyanis, aki állandóan bűncselekményeket követ el az lehet, hogy megrögzött büntettes - ennek fogalmát a II. Bn.szja - vagy lehet akár javíthatatlan bűnöző, azonban a szokásszerűség éppen az azonos cselekményekben gyökerezik.

Finkey a szokásos bűnös alatt azt

érti, aki ugyanazon cselekményt a büntetés kiállása után ismét elköveti. A visszaesést a szokásszerűséggel egy fogalomnak tartja. 1./

Liszt szerint úgy az ipar-, mint a szokásszerű cselekmény ismérve akkor is előfordulhat, ha egy cselekményt követetett el, de a cselekmény elkövetése „iparszerűleg” történt, amit úgy kell értenünk, hogy a cselekmény ismérveiből az tűnik ki, hogy az illető iparszerűleg cselekedett. Például oly rutinos magatartást árul el a cselekménye, melyet csak hosszabb gyakorlás útján lehet elsaját-

1./ Dr. Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. Bp. 1905. 531. oldal.

titani.

Véleményem szerint az ipar- és üzletszerűség fogalmát csak szoros értelemben foghatjuk fel. Az iparszerűség a közönséges szóhasználatban éppen arra utal, hogy az iparos csak a „ saját iparával foglalkozik ”, tehát a cipész csak a cipőket készíti, a szabó csak ruhát varr. Ha a cipész egy ruhát ^{/készítene} ez láthatólag nem tartozna foglalkozásához, tehát ebben az esetben nem beszélhetünk iparszerűségről.

Nézetem szerint a büntetőjogban is csak így foghatjuk fel az iparszerűséget. Az általában bűncselekményekből magát fenntartó tetteket nevezhetnénk „ hivatásszerű ”

tettesnek, de semmi esetre sem iparszerűnek. A büntetőjogban az iparszerűség alatt csak azt lehet érteni, hogy valaki ugyanazon cselekményeket foglalkozásképpen követi el.

Az üzlet inkább a pénzszerzésre, keresetre utal. Büntetőtörvényeink akár mint tényálladási elemet, akár mint minősítő körülményt használják a kifejezést, mindegyik esetben csak egy és ugyanazon tényálladéokra alkalmazva. Tehát minősítő körülmény, ha a kerítést üzletszerűen üzik. Ugy szintén, ha a zsarolást üzletszerűen üzik. Mindenütt ugyanarra a deliktum-

ra utalnak. Tehát az üzletszerzésnél is csak egy és ugyanazon deliktumról lehet szó, mert nyilvánvaló, hogy az „üzlet” fogalma nem azonos az „áruház” fogalmával, amelyben mindenféle cikket árulnak.

4. Az ipar- és üzletszerzés viszonya.

Ezek után meg kell állapítanunk, hogy az iparszerzés mily vonatkozásban van a szokásszerzéshez, nevezetesen, hogy a kettő között mi a különbség. Ugyanis büntetőtörvényeink e két kifejezést sohasem azonosítják egymással, hanem különféle értelemben használják. Ezzel szemben az iparszerzés és üzletszerzés tételes jogi használatában már nem tudtam ilyen

különbséget megállapítani.

A szokásszerűség előfeltétele tárgyi feltétel, ugyanis hosszabb időn át ugyanazt kell tenni, hogy valami szokássá váljék. Ezzel szemben az iparszerűség szubjektív kifejezés. Az iparszerűségnél a tettes ugyanazt teszi, mint az iparos. Így tehát a tettes foglalkozásából kell kiindulni. A szokásos büntettesnél nem a foglalkozás a lényeg, és nem az a főismérve, hogy bűncselekményekből tarja fenn magát, hanem csak rossz szokását követi, viszont az iparszerű büntettes előtt mindig az a cél lebeg, hogy a bűncselekményből állandó keresetforrást alapítson ma-

gának. A szokásos bűntevőt a szokás hatalma az iparszerű tettet az állandó kereset megszerzése motiválja.

Régebben egynek tartották a kettőt. Ma azonban, mint láttuk, lényeges különbség van közöttük és ezt a különbséget nem befolyásolja még az sem, hogy az iparszerű bűnözőnek szokásává válik a cselekmény, viszont a szokásos büntettes az idők folyamán megélhetési bázisnak tekinti a bűncselekmények elkövetését.

5. A visszaesés és az ipar-, üzlet- és szokásszerűség.

Minthogy az ipar-, üzlet- és szokásszerű tettes tulajdonképpen megrögzött visszaeső, a fogalmak egymáshoz való viszonyát úgy határozhatjuk meg, hogy visszaesés akkor válik ipar- és üzletszerűvé, ha gyakori számánál fogva megszo-
kott tulajdonságává válik a tettesnek. Viszont a szokásszerűség tulajdonképpen a visszaesés állandósulását jelenti. Ha pedig a visszaesés odafejlődik, hogy a

bűncselekményeket megélhetési célból üzi, akkor az ipar- és üzletszerűség fogalmával állunk szemben. Ez utóbbinál fokozatot jelent az iparszerűség a visszaesővel szemben.

A visszaesők nagy száma tulajdonképpen a büntetési rendszer sikertelenségét jelenti. Az elszenvedett büntetésnek nem volt hatása. A büntetőjog történetéből látjuk, hogy a visszaesés fogalma a legrégebb időktől kezdve ismeretes volt és legtöbbször különleges elbírálásban részesültek a visszaesők. Oberschall igen részletesen írja le a visszaesés történetét

a különböző jogrendszerekben az ókortól kezdve. 1./

A magyar Büntetőtörvénykönyv /Btk./ csak a speciális visszaesést ismeri és súlyosabban bünteti. Régi követelmény a magyar büntetőjog irodalmában a visszaesők szigorubb büntetőjogi szabályozása és erre nézve Vámbéry Rusztem külön törvénytervezetet is dolgozott ki: A visszaesés a büntetőjogban c.munkájában 1907-ben.

Azonos bűncselekmények másodszori elkövetése visszaesés. Harmad-,negyed-, sőt többszöri elkövetése lehet ipar-, üzlet- vagy szokásszerűség. Visszaesés-

1./ Dr.Oberschall Pál: A visszaesés.
Bp.1900.

ról a magyar büntetőjogban csak azonos deliktum elkövetőjénél lehet szó. A visszaesést mennyiségi szempontból bírálja el a tételes büntetőjog, az ipar-, üzlet- és szokásszerűséget pedig minőségi szempontból.

Miként a visszaesőkre a büntetőjog szigorú elbánást követel, az ipar- üzlet- és szokásszerű büntettekkel kétségtelenül szintén szigorú elbírálása helyénvaló, csak hogy ezeknél felmerül az a probléma, hogy nem volna-e célirányos ezeket speciális elbánásban részesíteni, különösen nem volna-e helyénvaló részükre külön javítóintézet felállítására?

6. A szokásszerű tettes különleges el- birálása.

A szokásos büntettek külön csoportot képeznek a büntetőjogban. Különleges elbirálásuk azért is indokolt, mert állandóan hajlamosak bűncselekmények elkövetésére. Az ilyenek részére az alkalmasszerű tettesekre megállapított szankciók már nem bírnak kellő erővel. Tehát vagy különleges javítóintézetekben kell őket elhelyezni, ahol a szokásokról le

lehet szoktatni, vagy pedig tartósan el kell különíteni a társadalomtól, amikor már a javítás kilátástalannak látszik.

Az 1913:XXI. törvénycikkünk a szokásszerű büntettek részére, illetve a közveszélyes munkakerülőkre különleges javítóintézetet - a dologházat állította fel. Ugyanis a közveszélyes munkakerülés minősített esetének tekinti a törvény : „ Ha oly tények merültek fel, amelyekből meg lehet állapítani, hogy a tettes rendszerint bűncselekmények elkövetéséből tartja fenn magát. ” /3.§.2.pont./

Ez ugyan a közveszélyes munkakertülőről intézkedik, de mivel láthatjuk, hogy mily különleges veszélyt rejt a társadalomra nézve a másfajta szokásos büntettek állandó bünözése, kívánatos lenne ezek részére is különleges intézetet felállítani, amelyben az orvosnak nagyobb szerepe jutna, mint eddig.

Törvényhozásunk az elkülönítést az 1928:X. törvénycikkben csak az ugynevezett „megrögzött büntettes-eknél alkalmazta, de még itt sem találunk rendelkezést az ipar-, üzlet- és szokászerű büntettek nézve, mert e törvény 36. §-a csak azt a tetteket utalja

szigorított dologházba: „ ... aki az élet, a szemérem, vagy a vagyon ellen különböző időben és egymástól függetlenül legalább három büntettet követ el és a törvény értelmében halálbüntetés kiszabásának nincs helye. Ha megállapítja róla, hogy az utolsó és az azt követő megelőző büntettet öt éven belül követte el, és hogy bűncselekményeket üzletszerűen követ el, vagy bűncselekmények elkövetésére állandó hajlamot mutat. ” Tehát láthatjuk, hogy minden ipar-, üzlet- és szokásszerű büntettest e § alá vonni nem lehet. A törvény indoko-

lásában megtudjuk, hogy 800-1000 szokásos üzletszerű bűnös részére hozták a rendelkezést. Ezek kétségkívül a legveszedelmesebb elemek a társadalomra nézve, de nyilvánvaló, hogy ebbe a kategóriába nem sorozható más szokásos büntettek szintén veszélyt jelentenek a társadalomra és különleges elbírálásuk a társadalom védelme céljából szintén kívánatos.

Az 1938. évi Magyar Statisztikai Zsebkönyv közöl a visszaesőkre nézve adatakat 1936. évből. Ebből megtudjuk, hogy elítélt személyek száma - csak a nagyobb számokat említem - lopásnál 7230, sikkasztásnál 1793, csalásnál 1457 volt.

Ebből látható lesz majd, ha párhuzamot vonunk a következő számok között, hogy ezeknél a bűncselekményeknél mekkora a visszaesők száma.

Ezek közül /tudniillik a fenti számokat értve/ egyszer, kétszer, háromszor, vagy többször már büntetve volt lopásnál 2547, sikkasztásnál 629, csalásnál 464.

Tehát kitűnik, hogy a lopásnál a visszaesési arányszám nagyon nagy 7230:2547. - Sikkasztásnál 1792:629, csalásnál 1457:464. 1./

A visszaesésre vonatkozó statisztika hiányos, azt sem mutatja ki, hogy

1./ vitéz Mike Gyula: Magyar Statisztikai Zsebkönyv. 1938.
263. oldal.

hány esetben ítélték bíróságaink „ üzletszerűség ” miatt. De a fenti statisztikai adatokból látjuk eléggé hatálytalan törvényes rendelkezésre mutat az a körülmény is, hogy a Btk. a lopásnál nem intézkedik külön az ipar-, üzlet- és szokásszerű tettekre nézve, ugyszintén nem ismeri minősített esetnek e tulajdonságot a sikkasztásnál sem. A speciális visszaesés mindezeknél súlyosító körülmény, de az ipar-, üzlet- és szokásszerűségről nincs különleges rendelkezés.

Eltekintve attól, hogy a szokásszerű tetteket igen sokan egynek veszik a javíthatatlan büntettes fogalmával, míg mások

nem ismernek „javithatatlan” tettest, kétségtelen, hogy a büntetés célja a megtorlás és megelőzés. A szóbanforgó tettes-kategoriában nem elegendő tehát de lege ferenda a büntetőjog irodalmának ezzel a kérdéssel behatóbban kell foglalkoznia.

A szokásszerű büntettesnél a következő szempontokra kell figyelemmel lenni: 1. Le lehet-e a tettest szoktatni arról a szokásáról? Avagy oly állapotban van, hogy a leszoktatás kizártnak látszik? Mert az előbbi esetben kizárólag a büntetés nem fogja célját elérni, hanem emellett orvosi kezelésre,

vagy más megfelelő életmódra való szoktatásra van szükség. A másik esetben indokolt a társadalomból való huzamosabb kirekesztése.

2. A szóbanforgó tettesek orvosileg megvizsgálandók. Tudjuk azt, hogy a szokásos lopás, mint kleptománia egyben az elmebetegség egyik faja.

3. Célrányos az ipar-, üzlet- és szokásszerű büntetéseknél abban az irányban is vizsgálatot eszközölni, hogy nincsenek-e „csökkent beszámithatósági állapot” - ban? A Magyar Jogászegylet 1905-ben foglalkozott a csökkent beszámithatóság problémájával. Ezen az értekezletsorozaton az a megállapítás tör-

tént, hogy az ily egyéneknél a bűncselekmény hátterét egy állandó abnormis állapot képezi: az illető idegrendszerének funkcionálása nem rendes. 1./

A csökkent beszámítású még nem elmebeteg, tehát ennek vizsgálata még nem képezheti orvosi vizsgálat tárgyát.

Ezt a büntetőbírósnak kell majd megállapítania. A Jogászegyleti értekezés az ilyenek részére intézetek felállítását javasolja.

Mint preventív intézkedés a hivatásos csavargó, vagyis a szokásos büntetések részére Finkey Ferenc a társadalmi viszonyok általános javítását, a nép-

1./ Salgó Jakab: Milyen intézkedések szükségesek a csökkent beszámíthatóságú és iszákos egyénekkel szemben? Bp. 1905. 4. oldal.

nevelés buzgó felkarolását, az erkölcsi erő fokozását és az erkölcstelenség minimumra való korlátozását ajánlja. Általában a szegénység és nyomor lehető eltüntetése és a gazdaságilag gyengébb osztályok fokozottabb védelme. 1./

1./ Finkey Ferenc: A csavargás, koldulás és iszákosság törvényhozási szabályozásához. Bp. 1910. 11. oldal.

7. A különleges intézetek felállításának indoka.

E kérdéstink keretébe tartozik a visszaesők súlyosabb büntetése. Ezt egyaránt hangoztatják az irodalomban /többek közt Vámbéry, Oberschall/ .

Véleményem szerint a generális visszaesést is némileg súlyosabb büntetéssel kellene sújtani, esetleg célirányos volna az ilyeneknél, miként a közveszélyes munkakerülőkről szóló tör-

vény a közveszélyes munkakerülőkre a Btk. 92.§-át nem engedi alkalmazni, ezt az intézkedést a generális visszaesésre is ki- mondani:

„ A büntetés végső célja - mondja Angyal - összeesik a büntetőjog általános céljával és a büntetendő cselekmények megtorlásán kívül abban áll, hogy az általános jogrend biztosítsák és a társadalmi béke védelmében részesüljön. * 1./

A büntetés egyébként, mint emberi magatartás reakciója is jelentkezik. Ennek a reakciónak ugyanazok a vonásai, mint az egyéni reakciónak, mert a közösség, melyben a jog kifejlődik egyének összesége, tehát a

1./ Dr. Angyal Pál: A magyar büntetőjog tan- könyve. Bp. 1909. 147. oldal.

népszichológia sem más, mint az egyéni pszichológia. A reakció módja és megnyilvánulása tekintetében különbség csak abban lehet, hogy az egyes közösség egy tagjának tekinthető; minden támadás, mely az egyént éri egyben a közösséget is sérti. Az egyéni reakciót a közösség átveszi. Helyesen csak a közösségnek a joga és kötelessége a reakció szerinti cselekvés, mert senki önmaga bírója fejlett jogrendszer mellett nem lehet. Ugyanígy a közösség joga és kötelessége, hogy egyes tagjait a támadás elől megvédje és ha ezek a támadások valamely egyén részéről gyakoriak, a közösségnek reakciója nem

lehet más, mint az egyén fokozottabb megvédése és a támadónak a társadalomból való kirekesztése. Ebben láthatjuk indokát a szokásos büntetésekkel szemben való társadalmi kirekesztésnek. Ez a társadalmi óvóintézkedésű rendszabály eddig a büntetőjogban csak a közveszélyes büntetteknél érvényesült, de a fentiek alapján látjuk, hogy indokolt az ipar-, üzlet- és szokászerű büntettekre is.

A büntetőjog preventív intézkedései alkalmasak ugyan az ipar-, üzlet- és szokászerű büntettek eleni védekezésére is. Ezeknek egy csoportja néhány büntetés kiállása után az elrettentés hatása alá ke-

rülnek s ezeket megmentetteknek tekint-
hetjük a társadalom részére. Ahol pe-
dig a büntetés hatástalan, ami kétség-
kívül csak néhány büntetés kiállása
után állapítható meg, azokra másféle
intézkedések szükségesek.

Amíg a megfelelő intézet felállítá-
sa lehetőségessé válik, a szokásszerű
büntetéssel szemben a határozatlan i-
dőre szóló szabadságvesztés büntetést
kellene alkalmazni, a közveszélyes mun-
kakerülőkre szóló törvényes intézkedé-
sek mintájára, de mégis azzal az elté-
réssel, hogy a „ szokásszerűség ” meg-
határozását nem kellene a törvényben

leszögezni, hanem ennek megállapítását a büntető intézetekben létesítendő külön bizottságra kellene bízni, esetleg a most működő felügyelő bizottság is elláthatná ezt az ügykört és annyiban volna első ízben feltételes szabadlábra helyezésnek helye, amennyiben a „leszokást” a bizottság megállapította, s bizonyos idő elteltével, ha emberileg megállapíthatólag a tettes a szokást önmagáról levetkőztette volna helye a végleges szabadlábra helyezésnek.

8. Befejezés

Az ipar- üzlet és szokásszerűség igen különbözőképen szerepel az egyes bűncselekményeknél;^{1/} megtaláljuk, mint tényálladási elemet, - mint minősítő körülményt. Tényálladási elem a kihágási büntetőtörvénykönyv 79 §.-ában a csalárd szemfényvesztésnél. A Kbt. 97 §.- a kuruzslás tényálladékánál a törvényhozó csak körülírja, még pedig a következőképpen: „aki szabályszerű jogosítvány nélkül fizetésért, vagy jutalomért orvosi... stb.stb” A „fizetés” és „Jutalom” kifejezések iparszerűségre utalnak.

1/ Pelsorolásom, csak példaszerű, nem kimerítő.

A zugirászatnál eredetileg az 1912 évi 54. törvénycikk 16 §.-a szerint az üzletszerőség tényálladási elem volt, amit az 1934 évi 3. törvénycikk elejtett; - ma tehát a zugirászat egyszeri elkövetéssel is büntetendő. Viszont e törvény 2 §.-a az üzletszerőséget minősítő körülménynek deklarálja, ezen kívül az elítélés előtti kétszeri megbüntetését és minősítő körülménynek veszi; - itt a harmadszori visszaesésre külön intézkedést találunk.

Az árdrágításnál az 1920 évi 15. törvénycikk /módosítva az 1940 évi 18. törvénycikkkel/ 3. §.-a büntettnak deklarálja az árdrágítást, ha többek közt ezt a tettes üzletszerűen követte el, vagy árdrágításért egyizben már szabadságvesztés büntetéssel büntetve volt, itt tehát az egyszeri speciális visszaesés és minősítő körülmény.

Az 1941 évi 10. törvénycikk a köz-
ellátás érdekét veszélyeztető cselekmények
büntetéséről szól. E törvény 1.§.-a öt
tényállást állapít meg és a 2 §. a vét-
séget büntetté minősíti, ha a tettes
többek közt már árdrágításért büntetve
volt. Itt már az egyszeri büncselekmény
elkövetése is, mint minősítő körülmény
szerepel.

Ezekből látjuk, hogy nem csak az
üzletszerűség, hanem bizonyos cselekmé-
nyeknél egy cselekmény előzetes elköve-
tése a törvényhozó szerint oly veszélyt
rejt magában, hogy ily esetet is szigo-
rubban büntet. Ebből megállapítható, hogy
a törvényhozó is szükségesnek tartja az
üzletszerűség fokozottabb büntetését, — de
véleményem szerint ezekre speciális intéz-
kedésekre van szükség, mint fent kifejtet-
tem.

T a r t a l o m :

1. A visszaesés.	5.old.
2. Ipar- és üzletszerűség.	8. "
3. Szokásszerűség.	18. "
4. Az ipar- és üzletszerűség viszonya.	28. "
5. A visszaesés és az ipar-, üzlet-és szokásszerűség.	31. "
6. A szokásszerű tettes különleges elbirálása.	35. "
7. A különleges intézetek felállít- ásának indoka.	46. "
8. Befejezés.	52. "

1342(193)